

Розовик Ігор Васильович,

аспірант, Міжрегіональної Академії управління персоналом, вул. Фрометівська, 2, м. Київ, 03039; rozovick@protonmail.com; <https://orcid.org/0009-0001-0861-1944>

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУДОВО-МЕДИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ: ВПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ СТАНДАРТІВ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВОСУДДЯ

Анотація. Ця стаття присвячена темі трансформації судово-медичної експертизи в Україні з метою впровадження нових стандартів та підвищення ефективності правосуддя. Автор розглядає ключові аспекти реформи, зосереджуючись на важливості стандартизації процесів експертизи та її впливу на справедливість та об'єктивність судових рішень. Зазначено, як нові стандарти можуть покращити якість експертних висновків і сприяти взаємодії з системою правосуддя. Висвітлюються практичні аспекти впровадження реформи та можливі перспективи розвитку судово-медичної експертизи в Україні. Автор також розглядає вплив трансформації судово-медичної експертизи на ефективність правосуддя та довіру до судової системи. Досліджено ключові аспекти інновацій, включаючи використання новітніх технологій та міжнародний досвід упровадження сучасних стандартів. Підкреслено, що важливим джерелом для фахівців судово-медичної сфери, є законодавці та дослідники, які цікавляться покращенням якості та об'єктивності судових рішень через реформу судово-медичної експертизи. Визначено, як нові стандарти можуть сприяти покращенню якості експертних висновків і сприяти взаємодії з системою правосуддя. Детально розглядаються практичні аспекти впровадження реформи та можливі перспективи розвитку судово-медичної експертизи в Україні. Розглядено вплив трансформації судово-медичної експертизи на ефективність правосуддя та довіру до судової системи. В статті досліджуються ключові аспекти інновацій, зокрема використання новітніх технологій та міжнародного досвіду упровадження сучасних стандартів. Важливим аспектом є також підкреслення, що фахівці судово-медичної сфери, законодавці та дослідники є ключовими учасниками у процесі реформи, які мають інтерес до покращення якості та об'єктивності судових рішень через вдосконалення системи судово-медичної експертизи. Досліджено конкретні заходи, спрямовані на стандартизацію судово-медичної експертизи, такі як розробка однозначних протоколів та критеріїв проведення експертизи. Автор висвітлює, як ці стандарти можуть допомогти уникнути суб'єктивності та різниці в підходах, що часто виникають у процесі експертизи. Підкреслено, що впровадження нових технологій, таких як сучасні методи обробки медичних даних чи використання передових інструментів для образної діагностики, може значно покращити точність та об'єктивність експертних висновків. Досліджено інновації не лише в технічному плані, а й у взаємодії експертів з іншими суб'єктами правосуддя. Автор обговорює можливості залучення експертів на різних етапах судового процесу, а також розглядає важливість їхньої ефективної комунікації з судовими органами та сторонами справи. У статті також наголошується на важливості навчання та підготовки експертів, оскільки розвиток нових стандартів вимагає високого рівня компетентності та професійної підготовки. З'ясовано можливі перспективи розвитку судово-медичної експертизи в Україні, зокрема в контексті її взаємодії з міжнародними стандартами та технологічними інноваціями. Пропонується глибокий аналіз і план дій щодо трансформації судово-медичної експертизи в Україні, заснований на стандартизації, інноваціях та співпраці всіх стейкхолдерів у цьому важливому сегменті правосуддя.

Ключові слова: судово-медична експертиза, трансформація, нові стандарти, підвищення ефективності, правосуддя, охорона здоров'я.

TRANSFORMATION OF FORENSIC MEDICAL EXAMINATION: IMPLEMENTATION OF NEW STANDARDS AND INCREASING THE EFFICIENCY OF THE JUDICIARY

Abstract. *This article is devoted to the topic of transformation of forensic medical examination in Ukraine with the aim of introducing new standards and improving the efficiency of justice. The author examines the key aspects of the reform, focusing on the importance of standardization of examination processes and its impact on the fairness and objectivity of court decisions. It is indicated how the new standards can improve the quality of expert opinions and facilitate interaction with the justice system. The practical aspects of the implementation of the reform and possible prospects for the development of forensic medical examination in Ukraine are highlighted. The author also considers the impact of the transformation of forensic medical examination on the efficiency of justice and trust in the judicial system. The key aspects of innovation, including the use of the latest technologies and the international experience of implementing modern standards, were studied. It is emphasized that legislators and researchers who are interested in improving the quality and objectivity of court decisions through the reform of forensic medical expertise are an important source for experts in the forensic field. It is determined how the new standards can improve the quality of expert opinions and facilitate interaction with the justice system. The practical aspects of the implementation of the reform and possible prospects for the development of forensic medical examination in Ukraine are considered in detail. The influence of the transformation of forensic medical examination on the efficiency of justice and trust in the judicial system is considered. The article examines the key aspects of innovation, in particular the use of the latest technologies and international experience in the implementation of modern standards. It is also important to emphasize that forensic experts, legislators and researchers are key participants in the reform process, who have an interest in improving the quality and objectivity of court decisions through the improvement of the forensic examination system. Specific measures aimed at the standardization of forensic medical examination, such as the development of unambiguous protocols and examination criteria, have been studied. The author highlights how these standards can help avoid subjectivity and differences in approaches that often arise in the examination process. It is emphasized that the introduction of new technologies, such as modern methods of medical data processing or the use of advanced imaging tools, can significantly improve the accuracy and objectivity of expert opinions. Innovations were studied not only in technical terms, but also in the interaction of experts with other subjects of justice. The author discusses the possibilities of involving experts at various stages of the judicial process, and also considers the importance of their effective communication with judicial authorities and parties to the case. The article also emphasizes the importance of education and training of experts, as the development of new standards requires a high level of competence and professional training. Possible prospects for the development of forensic medical examination in Ukraine have been clarified, in particular in the context of its interaction with international standards and technological innovations. An in-depth analysis and action plan for the transformation of forensic medical examination in Ukraine is offered, based on standardization, innovation and cooperation of all stakeholders in this important segment of justice.*

Key words: *forensic examination, transformation, new standards, efficiency improvement, justice, health care.*

Постановка проблеми. В сфері судово-медичної експертизи в Україні спостерігається низка суттєвих проблем, які визначають необхідність термінового втручання. По-перше, система стикається з недостатнім фінансуванням та застарілою інфраструктурою, що обмежує можливості судово-медичних установ. Недостатні кошти впливають на якість проведення досліджень та можливість забезпечити об'єктивні та високоякісні висновки експертів. По-друге, відсутність чітких стандартів та недостатня ефективність

роботи експертів призводять до суперечливості та невизначеності в їхніх висновках. Це ставить під сумнів об'єктивність результатів, що є важливими складовими довіри громадськості та правосуддя. Третя проблема полягає в недостатньому стимулюванні судових експертів через низьку оплату та відсутність ефективної системи мотивації. Це може викликати втрату кваліфікованих фахівців та ускладнити приведення нових кадрів. Нарешті, відсутність прозорості та взаємодії з громадськістю у судово-медичному

процесі підштовхує до відчуття непрозорості та недостатньої демократичності у вирішенні важливих питань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми ролі трансформації судово-медичної експертизи: впровадження нових стандартів та підвищення ефективності правосуддя досліджували такі науковці, як: А. Антонов, Н. Сургай, В. Шилан, Т. Узбек, А. Барзилович, В. Бачинський, В. Мішалов, О. Ванчуляк, М. Будзієвський, О. Вівсянник, З. Гбур та інші.

Мета статті. Мета статті полягає в аналізі та висвітленні проблем сучасної судово-медичної експертизи в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трансформація судово-медичної експертизи: впровадження нових стандартів та підвищення ефективності правосуддя є важливою, оскільки судово-медична експертиза відіграє важливу роль у визначенні причини смерті, виявленні та дослідженні травм або порушень закону в області охорони здоров'я. Реформа цієї сфери може покращити якість проведення експертиз, забезпечити правильність судових рішень, а також підняти довіру громади до правосуддя в цілому.

Варто наголосити, що нові стандарти у судово-медичній експертизі можуть включати в себе вдосконалення методів дослідження, встановлення чітких критеріїв експертної діяльності та стандартів звітності. Важливим аспектом є також впровадження сучасних технологій для покращення точності та об'єктивності проведення експертиз.

Підвищення ефективності правосуддя у цьому контексті може бути досягнуте через вдосконалення процесів взаємодії між судами, правоохоронними органами та судово-медичними експертами. Це може включати автоматизацію обміну інформацією, створення єдиної бази даних та розвиток ефективних механізмів співпраці [1, с. 48-53].

Важливим елементом такої реформи є також забезпечення незалежності судово-медичної експертизи від зовнішнього тиску чи впливу, щоб гарантувати об'єктивність та непередбаченість судових рішень. Загалом, трансформація судово-медичної експертизи в Україні може принести позитивні зміни у забезпеченні справедливості та правового порядку, а також підвищити довіру громади до системи правосуддя.

Процес трансформації судово-медичної експертизи також може включати активну участь громадськості та зацікавлених сторін. Залу-

чення громадських організацій та експертної громадськості може допомогти забезпечити відкритість та прозорість у проведенні експертизи, а також гарантувати врахування інтересів громади.

З. Гбур [7, с. 78-82] вважає, що ефективна комунікація між судовими органами, медичними установами та експертами є ключовою для успішної реформи. Встановлення чітких протоколів і взаємних зв'язків допоможе уникнути затримок та покращити зв'язок між всіма учасниками процесу. З метою ефективності правосуддя, необхідно також розглядати питання навчання та підвищення кваліфікації судових експертів. Систематичне оновлення їх знань та впровадження новітніх методів дослідження може значно підвищити якість експертиз та довести їхню вірогідність.

В першу чергу, трансформація судово-медичної експертизи в Україні є складним завданням, але вона може призвести до покращення справедливості та довіри до правосуддя в країні. Спрямовані зусилля на удосконалення стандартів, впровадження технологій та підвищення професійної кваліфікації можуть визначити новий рівень судово-медичної практики та викликати позитивні зміни у системі правосуддя.

Слід зазначити, що для успішної трансформації судово-медичної експертизи важливо забезпечити підтримку з боку законодавства. Внесення відповідних змін до законодавства може врегулювати процедури, визначити відповідальність сторін та гарантувати додержання стандартів у проведенні судово-медичних експертиз.

Ключовою частиною реформи може бути інформування громадськості про зміни та вдосконалення в системі судово-медичної експертизи. Створення масштабних інформаційних кампаній та залучення засобів масової інформації допоможе підвищити свідомість громадськості щодо нових стандартів, процедур та покращень у судовій практиці. Розвиток електронної системи документообігу та ведення електронних медичних записів також може ввести свій внесок у підвищення ефективності судово-медичної експертизи. Це дозволить зменшити час на обробку інформації, сприяти швидкому обміну даними та забезпечити високий рівень конфіденційності медичної інформації [3, с. 140].

Окрім того, важливо враховувати міжнародний досвід у сфері судово-медичної експертизи та адаптувати його до умов та потреб української системи. Міжнародний обмін досвідом може

сприяти вдосконаленню практики та впровадженню кращих підходів.

Міжнародний обмін досвідом у сфері судово-медичної експертизи може призвести до імплементації кращих практик та стандартів з інших країн, які вже здійснили успішні реформи у цій галузі. Детальне розглядання міжнародного досвіду може включати наступні аспекти:

– *стандартизація процесів і методів*: вивчення та адаптація міжнародних стандартів судово-медичної експертизи, таких як ті, що рекомендовані Всесвітньою організацією охорони здоров'я чи Міжнародною асоціацією судових медиків;

– *використання новітніх технологій*: вивчення досвіду країн, що успішно впровадили електронні системи обробки та архівації даних у сфері судово-медичної експертизи; застосування сучасних методів інформаційних технологій для покращення точності та ефективності експертних досліджень;

– *навчання та підвищення кваліфікації*: взяття на озброєння кращих практик у сфері підвищення кваліфікації судових експертів, враховуючи міжнародні стандарти та освітні програми;

– *громадська участь та прозорість*: вивчення механізмів взаємодії з громадськістю та громадськими організаціями у сфері судово-медичної експертизи, що сприяють відкритості та довірі до системи;

– *управління якістю*: адаптація систем управління якістю та методів аудиту, які вже успішно застосовуються в інших країнах для забезпечення високого стандарту експертної діяльності [6, с. 21-24].

Можна зазначити, що міжнародний обмін досвідом може бути здійснений через участь у міжнародних конференціях, семінарах, стажуваннях та інших формах співпраці між фахівцями. Засвоєння найкращих практик з інших країн може значно полегшити впровадження та адаптацію сучасних стандартів у сфері судово-медичної експертизи в Україні.

На думку вченого М. Будзієвського [5, с. 394-400], що комплексний підхід до трансформації судово-медичної експертизи включає ряд важливих аспектів, які мають бути ретельно вивчені та реалізовані для досягнення максимальної ефективності та довіри до системи правосуддя в Україні. Слід детальніше розглянемо ці аспекти:

1. Законодавчі аспекти:

– розроблення та удосконалення законодавства, що регулює судово-медичну експертизу,

з урахуванням міжнародних стандартів та кращих практик;

– визначення чітких норм, процедур та відповідальності у проведенні експертиз та висновків.

2. Технологічні інновації:

– впровадження сучасних технологій для поліпшення точності та об'єктивності експертиз, таких як цифрова обробка зображень, медична інформаційна система тощо;

– створення електронної системи обміну даними для покращення взаємодії між учасниками процесу.

3. Громадська участь та прозорість:

– залучення громадськості до процесів прийняття рішень та контролю за дотриманням стандартів;

– організація регулярних зустрічей, консультацій та публічних слухань для інформування громадськості та отримання їхнього відгуку.

4. Міжнародний обмін досвідом:

– залучення до участі в міжнародних конференціях та робочих групах для обміну досвідом та вивчення найкращих практик інших країн;

– встановлення партнерств і співпраці з міжнародними організаціями та інституціями для обміну знаннями та підтримки впровадження сучасних підходів.

5. Навчання та розвиток персоналу:

– забезпечення систематичного навчання та підвищення кваліфікації для судових експертів та інших учасників процесу;

– розроблення програм навчання з урахуванням новітніх тенденцій та вимог [5, с. 394-400].

В підсумку можна зазначити, що цей комплексний підхід, де кожен аспект враховується та взаємодіє з іншими, може сприяти успішній трансформації судово-медичної експертизи в Україні, забезпечуючи високий стандарт правосуддя та впевненість громадськості у справедливості системи.

На думку вченого О. Вівсянника [6, с. 21-24], який вважає, що створення ефективних механізмів контролю та нагляду за судово-медичною експертизою є надзвичайно важливим етапом у процесі її трансформації. Ці механізми допомагають забезпечити високий стандарт якості та надійності експертних висновків, а також гарантувати дотримання етичних та професійних стандартів. Нижче в табл.1 наведені основні аспекти та деталі створення механізмів контролю та нагляду за судово-медичною експертизою.

Аспекти механізмів контролю та нагляду за судово-медичною експертизою

Аспекти	Деталі
Незалежні агентства чи комісії	<ul style="list-style-type: none"> – формування незалежних структур, які відповідатимуть за оцінку роботи судових експертів; – склад може включати висококваліфікованих фахівців, представників громадськості та органів влади; – оцінка якості та об'єктивності проведених експертиз; – моніторинг дотримання етичних та професійних стандартів; – забезпечення відкритості та прозорості в роботі експертів
Оцінка якості та об'єктивності	<ul style="list-style-type: none"> – використання експертних груп для оцінки конкретних експертних висновків; – порівняльний аналіз результатів експертизи в разі розбіжностей; – публікація результатів оцінки та рекомендацій для покращення роботи
Вчасність та точність подання результатів	<ul style="list-style-type: none"> – чітке визначення термінів для подання експертних висновків; – строгий контроль за виконанням у визначений час; – застосування системи стимулювання та штрафів
Громадська участь	<ul style="list-style-type: none"> – участь представників громадськості у роботі агентств чи комісій; – організація громадських слухань та консультацій
Вдосконалення процесу	<ul style="list-style-type: none"> – регулярне оновлення стандартів з урахуванням сучасних тенденцій; – забезпечення актуальності та ефективності процесу контролю

Розроблено автором.

З таблиці 1.1 можна зробити висновок, що створення ефективних механізмів контролю та нагляду за судово-медичною експертизою є критичним етапом у трансформації цього процесу. Незалежні агентства чи комісії, оцінка якості та об'єктивності, вчасність та точність подання результатів, громадська участь та систематичне вдосконалення процесу – всі ці компоненти сприяють встановленню високих стандартів судово-медичної експертизи. Це важливо для забезпечення довіри громадськості та забезпечення справедливості у сфері охорони здоров'я.

Необхідно розглянути думку вченого Т. Бадікова [2], що підвищення фінансування судово-медичної служби та створення системи адекватного матеріального стимулювання для судових експертів є ключовими аспектами для забезпечення високого рівня професійної експертизи.

Зазначено, що фінансування судово-медичної служби є ключовим аспектом трансформації цієї галузі, оскільки від цього залежить не лише ефективність роботи судових експертів, але й точність та достовірність їхніх висновків. Передбачення в бюджеті достатніх коштів для судово-медичних установ є важливим кроком у забезпеченні їхньої дієздатності. Адекватне фінансування дозволяє здійснювати закупівлю та підтримку сучасного обладнання, проведення необхідних лабораторних досліджень та забезпечення постійного навчання персоналу. Це не лише покращує технічні можливості установ, але й забезпечує їхню готовність до надання високоякісних послуг.

Крім цього, інвестиції в сучасні приміщення та технічні засоби створюють сприятливі умови

для ефективної роботи судово-медичних установ. Забезпечення сучасними лабораторіями, кабінетами для експертів та інфраструктурою для зберігання медичних матеріалів є важливим для забезпечення якісної судово-медичної експертизи. Це також може позитивно вплинути на робочі умови експертів та загальний рівень професійної діяльності.

Варто наголосити, що матеріальне стимулювання для судових експертів є важливим чинником, який сприяє підвищенню їхнього професійного рівня та мотивації до якісної роботи. Забезпечення справедливої та конкурентоспроможної оплати є ключовим елементом для збереження та приваблення кваліфікованих фахівців. Це допомагає уникнути втрати експертів через невдоволеність заробітною платою та стимулює їхню активність у сфері судово-медичної експертизи.

Важливо введення системи бонусів за високу якість роботи та великий обсяг експертиз може бути ефективним інструментом мотивації. Це не лише визнає зусилля експертів, а й підштовхує до досягнення високих результатів. Створення програм для навчання та розвитку дозволяє судовим експертам постійно підвищувати свою кваліфікацію та отримувати нові навички. Це сприяє підвищенню професійного рівня та може зробити роботу судових експертів більш різноманітною. Такий комплексний підхід до матеріального стимулювання важливий для створення умов, що підтримують високий стандарт роботи судових експертів та сприяють їхньому ефективному внеску в систему правосуддя.

Варто наголосити, що залучення висококваліфікованих фахівців є критичним для ефек-

тивної судово-медичної експертизи. Створення комфортних та сприятливих умов роботи є важливим фактором для залучення та утримання висококваліфікованих фахівців. Забезпечення сучасного обладнання, зручних робочих місць та підтримка робочого колективу створює привабливе робоче середовище, що сприяє якійсній роботі та високій продуктивності.

Слід додати, що надання можливостей для участі в міжнародних проектах та конференціях розширює горизонти фахівців із судово-медичної галузі. Це не лише дозволяє збагачувати свій досвід, але й робить судово-медичну службу цікавішою та конкурентоспроможною у світовому контексті. Здійснення цих заходів допомагає створити привабливі умови для роботи висококваліфікованих фахівців у судово-медичній експертизі, що в свою чергу сприяє підвищенню рівня професійної компетентності та якості експертної роботи [4, с. 13-16].

І нарешті розглянемо, взаємодію з громадськістю в сфері судово-медичної експертизи включає ряд ключових аспектів. Забезпечення прозорості у фінансових питаннях та роботі судово-медичної служби є важливим для встановлення довіри громадськості. Регулярна інформаційна діяльність, публікації та доступ до публічної інформації сприяють створенню позитивного сприйняття та підвищенню підтримки.

Крім цього, залучення громадських організацій до моніторингу фінансових процесів та ефективності використання коштів підвищує рівень відкритості та відповідальності перед громадськістю. Участь представників громадськості у контролі може допомогти відзначити ефективність та виявити можливі проблеми, що потребують вирішення. Ці заходи спрямовані на забезпечення високого ступеня взаєморозуміння та довіри між судово-медичною службою та громадськістю, що є важливим для ефективності та легітимності діяльності в цій сфері. Врахування цих аспектів дозволить не лише підвищити рівень професіоналізму судових експертів, а й забезпечити надійність та авторитет судово-медичної експертизи в суспільстві [5].

Отже, комплексний підхід до трансформації судово-медичної експертизи в Україні, враховуючи фінансування, стимулювання фахівців, залучення висококваліфікованих кадрів та взаємодію з громадськістю, визначає новий рівень розвитку цієї важливої сфери. Розширення бюджету та інвестиції в інфраструктуру дозвлять судово-медичним установам працювати з сучасним обладнанням та відповідати високим стандартам.

Висновок. Проаналізувавши вищезазначене можна дійти висновку, що трансформація судово-медичної експертизи в Україні, зосереджена на впровадженні нових стандартів та підвищенні ефективності правосуддя, визначає ключові напрямки розвитку важливої галузі охорони здоров'я. Впровадження сучасних стандартів та підвищення ефективності процесів судово-медичної експертизи сприяють створенню більш точних та об'єктивних висновків, що є важливим для забезпечення справедливості в правосудді. Заходи, спрямовані на фінансування, стимулювання фахівців, залучення висококваліфікованих кадрів та взаємодію з громадськістю, утворюють комплексний підхід до модернізації судово-медичної експертизи. Ці заходи не лише сприяють підвищенню якості експертних послуг, але й формують високий рівень довіри громадськості до системи правосуддя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Антонов А. Г., Сургай Н.М., Шилан В. І. Узбек Т.С. Освітня концепція підготовки судово-медичних експертів в Україні. The 5th International scientific and practical conference "Progressive research in the modern world" (February 1-3, 2023) BoScience Publisher, Boston, USA. 2023р. С. 48–53.
2. Бадіков Т. Ключові завдання реформи системи охорони здоров'я на 2019–2023 рр. Українська правда. 2019 р. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/badikov/5d1bb1625ab6f>
3. Барзилович А. Д. Реформування системи охорони здоров'я в Україні: стратегічні аспекти. *Інвестиції: практика та досвід*. № 2, 2020 р. С. 134–140 URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2020/23.pdf
4. Бачинський В. Т., Мішалов В. Д., Ванчуляк О. Я., Порівняльна характеристика організаційно-методичних засад судово-медичних служб України та Молдови. *Судово-медична експертиза*. № 1, 2017 р. С. 13–16.
5. Будзівський М. Судова експертиза в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Актуальні питання вдосконалення судово-експертної та правоохоронної діяльності*. ТОВ «Центрально-Українське видавництво» 2022 р. С. 396–400.
6. Вівсяник О. М. Міжнародні організації в інституційному механізмі державного управління системою охорони здоров'я. *Інвестиції: практика та досвід*. № 15–16, 2020 р. С.21–24.
7. Гбур З. В. Публічне управління сферою судово-медичних експертиз. *Публічне управління і адміністрування*. № 2, 2023 р. С.78–82. URL: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2023/14.pdf.
8. Semenets-Orlova, I., Rodchenko, L., Chernenko, I., Druz, O., Rudenko, M., & Poliuliakii, R. Requests for public information in the state Administration in situations of military operations. *Ann. Fac. Der. U. Extremadura*, 2022, 38, 249.

9. Radchenko, O., Kovach, V., Radchenko, O., Kriukov, O., Sydorchuk, L., Sharov, P., & Semenets-Orlova, I. Principles of natural capital preservation in the context of strategy of state environmental safety. In *E3S Web of Conferences*, 2021. (Vol. 280, p. 09024). EDP Sciences.

REFERENCES:

1. Antonov, A. H., Surhai, N. M., Shylan, V. I. & Uzbek, T.S. Osvitnia kontseptsiiia pidhotovky sudovo-medychnykh ekspertiv v Ukraini. The 5th International scientific and practical conference "Progressive research in the modern world" (February 1-3, 2023) BoScience Publisher, Boston, USA. 2023p. S. 48–53. [in Ukrainian].
2. Badikov, T. (2019). Kliuchovi zavdannia reformy systemy okhorony zdorovia na 2019–2023 rr. *Ukrainska pravda*. Retrieved from: <https://blogs.pravda.com.ua/badikov/5d1bb1625ab6f> [in Ukrainian].
3. Barzylowych, A. D. (2020). Reformuvannia systemy okhorony zdorov'ia v Ukraini: stratehichni aspekty. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 2, S. 134–140 Retrieved from: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2020/23.pdf [in Ukrainian].
4. Bachynskyi, V. T., Mishalov, V. D. & Vanchuliak, O. Ya. (2017). Porivnialna kharakterystyka orhanizatsiino-metodychnykh zasad sudovo-medychnykh sluzhb Ukrainy ta Moldovy. *Sudovo-medychna ekspertyza*. № 1, S. 13 –16. [in Ukrainian].
5. Budziievskiy, M. (2022). Sudova ekspertyza v Ukraini: problemy ta perspektyvy rozvytku. Aktualni pytannia vdoskonalennia sudovo-ekspertnoi ta pravookhoronnoi diialnosti. *TOV «Tsentralno-Ukrainske vydavnytstvo»* S. 396–400. [in Ukrainian].
6. Vivsiannyk, O. M. Mizhnarodni orhanizatsii v instytutsiinomu mekhanizmi derzhavnoho upravlinnia systemoiu okhorony zdorovia. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. № 15–16, 2020 r. S.21–24. [in Ukrainian].
7. Hbur, Z. V. (2023). Publichne upravlinnia sferoiu sudovo-medychnykh ekspertyz. *Publichne upravlinnia i administruvannia*. № 2, S.78–82. Retrieved from: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/2_2023/14.pdf. [in Ukrainian].
8. Semenets-Orlova, I., Rodchenko, L., Chernenko, I., Druz, O., Rudenko, M., & Poliuliakii, R. (2022). Requests for public information in the state Administration in situations of military operations. *Ann. Fac. Der. U. Extremadura*, 38, 249.
9. Radchenko, O., Kovach, V., Radchenko, O., Kriukov, O., Sydorchuk, L., Sharov, P., & Semenets-Orlova, I. (2021). Principles of natural capital preservation in the context of strategy of state environmental safety. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 280, p. 09024). EDP Sciences.